

közül. Megtelének pedig mindnyájan szentlélekkel és kezdének szólni más nyelveken, a mint a szentlélek ad vala nekik szólniok“.

Ime, ker. hivek, a szentlélek kitöltésének, az egyszerű tanítványok apostolokká való felavatásának nagyszerű története. Megragadó esemény ez; méltó arra, hogy vele e szent ünnepnapon komolyabban foglalkozzunk. És a midőn az első pünköst ez emlékezetes történetén magasztos gyönyörrel telik el lelkünk, önként jó ajkainkra a kérdés: vajjon a szentlélek működése csak egy meghatározott időre, térre és csak bizonyos kiváltságolt személyekre szorított-e?

A világtörténclem fényes lapjai, az egyesek és nemzetek életének ottan-ottan kimagasló eseményei, az önfelá'dozó szeretetnek, a közügyek iránti érdeklődésnek minden időszakban való fenséges megnyilatkozásai arról tesznek bizonyosságot, hogy a szentlélek munkássága folytonos, egyetemes, mindenekre kiterjedő, mint a mily egyetemes és örök maga az isteni gondviselés. Nekem tehát az a meggyőződés, hogy a szentlélek nem csak az apostolokban volt munkás, hanem munkás lehet bennünk és általunk is. Munkássága nézetem szerint abban nyilvánul, hogy:

1. Lelkesíti szívünket.
2. Más nyelveken, más szellemben szólaltatja meg ajkainkat.
3. Nemes tettekre buzdítja akaratunkat.

Jertek ker. hivek s az alatt, míg a szentlélek munkásságáról szívem teljességéből s a legjobb akaráttal igyekszem szólni előttetek, ajándékozhatok meg szíves figyelmetekkel.

I.

Kétségtelenül igaz az, hogy minden erőnek, eszmének vagy gondolatnak meg van a maga hatása a természeti és lelki világban. De nem kevésbbé igaz az is, hogy ugyanannak az erőnek, eszmének vagy gondolatnak más és más hatása lehet a különböző viszonyok és emberek szerint. Állításom igazolására példát hozok fel. Ki ne tapasztalta volna, hogy az áldott nap egyaránt szórja termékenyítő sugarait az egyes szántóföldekre és mégis nem azt látjuk-e, hogy míg az egyik gazda földjén dús kalá-

szokat ringat a szél, a másikén a szegényes termést is gyom és dudva veri fel? Ki ne tapasztalta volna, hogy egy kis virágnak, mely szinpompája- és kellemes illatánál fogva elég alkalmas szemünk, szívünk gyönyörködtetésére, mily különböző becse és értéke van a különböző érzésű emberek előtt? Az egyik észre se veszi, figyelemre se méltatja, vagy gondatlanul eltapossa; míg a másik örömet lehajol hozzá, gyöngéden lesza-kitja, odatűzi a szive fölébe s hosszasan elgyönyörködik Istennek e kedves alkotásában. A haza eszméje egyike azoknak az eszméknek, a melyek leginkább föllelkesíthetik a szivet s tette buzdíthatják az akaratot s mégis, mikor e hon, e közös édes anya szenved s áldozatot kíván: gyermekei között nincsen-e elég háládatlan szívü? Miért van ez? Azért, mert valamint az eső és napsugár termékenyítő ereje csak a gondosan megműveft talajon teszi dussá a vetéseket: úgy a legszentebb eszméknek, gondolatoknak is csak a nemes és tiszta lelkekre lehet üdvös hatása.

Igy vagyunk a szentlélekkel is ker. hivek. Meg vagyunk győződve arról, hogy a szentlélek, mint Istennek ereje, jóra vezérlő segedelme ma is éppen úgy lelkesítheti a sziveket, mint hajdan; meg vagyunk győződve, hogy a szentlélek ma is ugyanaz az isteni erő, melyről írva van: „kitöltök az én lelkemből minden testre és prófétálnak a ti fiaitok és leányaitok“; a mely Jézusnak mérték felett adatott s az apostolokat, amaz első pünköst ünnepén, szokatlan lelkesedésre, az evangéliumnak bátor és hathatós hirdetésére ragadta. És mégis, nem kell-e fájdalommal tapasztalnunk, hogy aránylag mily kevesen vannak napjainkban, a kik igazán tudnak lelkesedni? „Mikor az Úr kibocsátja az ő lelkét, megújulnak mindenek és megújítja a földnek színét“: lombot hajt az erdő, virágba borul a mező s „a gerliczének szava hallatik a mi földünkön“; ellenben az emberek között, mint a teremtés koronái közt, nincsenek-e akárhányan, a kik Isten lelkének folytonos érintésére sem ébrednek új életre? Honnan van ez? Talán a megélhetési viszonyok, a létfenntartás küzdelmei nehezebbek, súlyosabbak ma, mint régen? Meglehet; de én nem egyszer tapasztaltam, hogy a kis kunyhóban lakó s mindennapi kenyerét verejtékes munkával kereső szegény sokszor nagyobb buzgóságot tanusított a közügyek iránt, mint a sok vagyonnal biró, fényes palotában élő dúsgazdag.

Honnan van hát? Talán a lelkesedés tárgyai kevesebbek s kevésbé vonzóak napjainkban, mint hajdan? Nem hiszem, mert a történetek könyvét olvasva arról győződtem meg, hogy sohasem volt korszak, mely emberbaráti intézményekben, nagy és nemes czélokot szolgáló erkölcsi és társadalmi mozgalmakban, törekvésekben oly gazdag lett volna, mint éppen a mi korunk.

Tehát ne itt, ne ezekben a külső körülményekben keressük a lelkesedés hiányának igazi okait, hanem keressük ott, a hol valósággal vannak, saját magunkban. Valljuk meg őszintén, hogy oly vágyakkal és gondolatokkal vagyunk eltelve, a melyek kizárják a szentléleknek szívünkre való lelkesítő hatását. Avagy lehet-e szó igazi, nemes lelkesedésről ott, hol a közérdek lelke helyett az önérdek szelleme foglalja el a sziveket? Lehet-e szó ~~szinte~~ buzgóságról, hol a hidegség, részvétlenség, közöny ~~szinte~~ nem engedi lángrollobbanni a szent ügyek iránti érdeklődés szikráját? Lehet-e szó igazi, magasztos fellángolásról, hol a hiúság, fényezés, testi vágyak és érzéki gyönyörök tombolva ülnek diadalmat az egyszerű és szelid erkölcsök romjai felett? Avagy várhatjuk-e reményteljesen, hogy a szentlélek szelid galamb képében reánk szálljon, a mikor mi magunk durvák és szívtelenek vagyunk embertársaink iránt? Várhatjuk-e bizalommal, hogy Istennek lelke, mint egy sebesen zúgó szélnek zendülése, átjárja, felfrissítse benső világunkat, ha mi magunk nem törekszünk arra, hogy új és nemes szellemmel, új és nemes erkölcsi tartalommal töltsük meg lelkünket? Avagy magok az apostolok is, ha amaz emlékezetes pünköst ünnepén világi gondolatokkal vannak eltelve; ha az egyiket a halászat, a másikat a vámszedés gondja foglalja el: vajjon vehették volna-e a szentlélek ajándékát? Bizonyára nem! ker. hivek.

Azért, ha azt akarjuk, hogy mi is részesüljünk a szentlélek ajándékából; ha azt akarjuk, hogy magasztos lelkesültséget érezzünk a szent és igaz ügyek iránt: mindenekelőtt tegyük tisztává keblünket, tegyük alkalmassá szívünket az Isten lelkének befogadására. Hiszen Péter apostol is előbb megtérésre, újjászületésre, régi bűneinek, vétkeinek elhagyására hívja fel hallgatóit s csak azután helyezi kilátásba számukra a szentlélek ajándékának vételét. Elismerem, hogy a megtérés, az újjászületés munkája szerfölött nehéz feladat, mert sok esetben már csaknem természetünké vált régi rossz szokásoktól és hibáktól

kell megszabadulnunk; nem mondom, hogy ez egy pillanat műve volna csupán, de hát a földművesnek nem kell-e sokszor évekig törődni, fáradni, verejtékezni, míg a tövissel és bogánescóróval benőtt parlagot termőfölddé változtathatja? S mégis örömet végzi nehéz munkáját a várható haszon reményében.

A mi szívünk tövisei, bogánescórói: az önzés, közönyösség, érdektelenség, a nemtelen vágyak és szenvedélyek. E gyomok kiirtásának munkájához kezdjünk hozzá még ma, de aztán folytassuk is lankadatlan kitartással mindaddig, míg teljesen tisztává, a szentlélek méltó tempломává tehetjük szívünket. És higyjétek el ker. hivek, hogy munkásságunk szép és boldogító jutalma el nem marad: bételünk mi is szentlélekkel. Érezni fogunk fenséges mámort, magasztos ihletettséget, melylyel a világnak semmiféle gyönyörözete föl nem ér; érezni a jó, nemes és igaz eszméknek, a magasabb vágyaknak és törekvéseknek hevítő erejét lelkünkben; szóval, érezni fogjuk a szentlélek lelkesítő hatását szívünkben s kezdünk szólni más nyelveken, más szellemben, a mint a szentlélek ad nekünk szólanunk.

II.

Bármely eszme vagy gondolat csak úgy válhatik az emberiség közkinésévé, ha egyetemes és örök igazságot foglal magában. Az ilyen eszme vagy gondolat lelkünk örök tulajdonaival rokon s szívünk magasabb vágyaival, szentebb óhajtásaival a legszebb összhangzásban van. Innen van, hogy az ilyen gondolat, mikor halljuk vagy olvassuk, azonnal megragadja figyelmünket, könnyen megértjük azt s esakhamar lelkünk kinesévé válik, bármely nép keblében született is különben. Innen van, hogy az ilyen eszme nem marad egy helység, egy nemzet kizárólagos tulajdona, nem szoritkozik egy ország határaitra. Innen van, hogy az emberiség nagy prófétái, költői, művészei, kik az örök szépet és örök igazat szólaltatják meg műveikben, oly könnyen megtalálják a szivekhez vezető útát.

A Krisztus evangéliumának hitelvei, erkölcsi oktatásai szintén ily nagy és nemes, mindenkit egyaránt érdeklő egyetemes és örök igazságokat foglalnak magokban. Ezért van, hogy a mikor Jézus tanításait a magok hamisítatlan tisztaságukban s igaz lelkesedéssel hirdetjük, mindenkinek a tulajdon édes nyelv-

vén, a sziv és lélek nyelvén szólunk, a melyet bárki is könnyen megérthet.

És kérдем: e magasztos evangéliumi igazságok első hirdetésére és terjesztésére kik lehetnek volna hivatottabbak, mint éppen Jézus közvetlen követői, az apostolok? És mikor lehettek volna alkalmasabbak, mint a püünkösti ihletettséggel pillanataiban? És mi módon hirdethették volna sikeresebben, mintha a régítől eltérő más nyelveken, más és új szellemben prédikálják az új igazságokat? Mert teljesen meg vagyok győződve arról, hogyha Péter apostol a különböző tartományokból összegyűlt népsokaság előtt a Mózes törvényét kezdi magyarázni; ha régi nyelven és régi szellemben azt hirdeti, hogy Istennek egyedül a zsidó nép különös kedveltje és minden más nemzet ki van zárva atyái jóságából; ha azt hirdeti, hogy szeresd honfitársadat, de gyűlöld az idegent: meg vagyok győződve róla, hogy beszéde nem lelkesedést, de éppen gyűlöletet és ellenszenvet támasztott volna hallgatóiban. Neki más nyelveken, más szellemben egyetemes és örök igazságokat kellett hirdetnie, hogy édes visszhangot kelthessen a szivekben.

És ime, a mint megszólal a szentlélek közérthető nyelvén; a mint az igazság meggyőző erejével prédikálja Istennek végtelen jóságát, mely kiterjed az emberiség millióira rang-, nemzet- és valláskülönbség nélkül; a mint hirdeti a Jézus Krisztust, a ki megfeszítettet, de feltámadott; a ki az emberiségnek vezére, tanácsadója, sőt jó barátja, igaz testvére, mert evangéliumában egyetemes testvériséget tanított; a mint hirdeti a szentlelket, mint Istennek erejét, az igazságnak lelkét, a mely szivet tisztít, értelmet világosít és lelket nemesít: a hallgató sokaság arcza kigyul, lelke szent mámmorral telik el s magasztos lelkesültséggel teszi fel a kérdést: „Mit eselekedjünk atyámfiai, férfiak?” S Péter apostolnak megtérésre hívó szavai után mintegy háromezeren megkeresztelkednek azonnal.

Ime az Isten lelkétől ihletett apostoloknak más nyelveken és más szellem által való nagyszerű püünkösti diadala!

E magasztos esemény emlékeitől áthatva, fordítsuk figyelmünket egy kissé önmagunkra ker. hivek. Kérdezzük meg lelkiismeretünket: vajjon az Úrnak ama lelke, a mely más nyelveken, más szellemben szólaltatta meg az apostolokat, munkás-e bennünk és általunk is? Oh bizony, ha egy tekintetet vetünk

korunk társadalmára; ha kutatjuk azokat az eszméket, vágyakat és törekvéseket, a melyek érzelem- és gondolatvilágunkat irányítják; ha vizsgáljuk az egymással való érintkezés kifejezés-módját, hangját, nyelvét: szomorúan kell tapasztalnunk, hogy az emberek nagy tömege még ma is szivesebben hódol a világ, mint az Isten lelkének.

Híszén a közélet intéző köreiben, a tanács- és gyűléstermekben, ma is az az áldatlan hang járja, a mi régen; az érdeklaherezoknak és párttusáknak ma is ugyanaz a szenvedélye lobog a vitatkozásokban, a mi az előző korszakokban; vagy pedig — korunk szellemének megfelelően — a kétszínűség sima, behizelgő, alkalmazkodó nyelvén szólnak sokan, nem törődve a szív őszinteségével, a lélek valódi igazaival.

Híszén a hitélet terén ma is vannak képmutatók, a kik benn a templomban az önhietség, az elbizakodottság dicsekvő hangján így imádkoznak: „Isten! háládat adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint ama másik felekezeti hívei“, s e mellett künn az életben a vallási villongások áldatlan tüzét szítják a más hitet vallók között.

És vajjon, a mikor mi e szent hajlékban összegyűlve, imádkozásra kulesoljuk kezeinket: a földies vágyak és gondolatok nem zavarják-e meg szent foglalkozásunkat? Vajjon lelkünkől fakad-e imánk és valóban azt érzi-e szívünk, a mit ajkunk elrebeg? Mert ha nem, akkor imádságunk szava nem egyéb, mint: „zengő érez és pengő ezimbalom“; akkor nem „lélekben és igazságban“ imádjuk az Istent.

Avagy a társadalmi élet találkozó helyein az irigység és rágalom nyelve nem törekszik-e beszennyezni a legtisztább jellemet s békés szomszédok, jó barátok közt nem támaszt-e sokszor szakadást, meghasonlást, ellenséges viszonyt?

Pedig lássátok ker. hívek, mennyivel szebb és megnyugtatóbb képet mutatna a társadalom, ha e megszokott, közönséges szólásmódoktól eltérőleg, minden egyes ember más nyelveken, más szellemben, azaz a tiszta szív és önzetlen lélek mindeneket megnyerő, mindeneket egyesítő és mindeneket kibékítő hangján szólana? Mily boldog lenne a családi élet, ha a házastársak a perpatvar, a viszálykodás haragot és gyűlöletet szító hangja helyett a gyöngéd szeretetnek, az odaadó bizalomnak szeliden zengő nyelvén szólnának egymáshoz!

Mily szép és boldogító lenne a testvérek, a rokonok közötti viszony, ha az osztályperek és örökségi versengések által kiélesített ellentéteket az egyetértés áldott lelke simitaná el!

Mily áldott lenne a hitélet, ha a különböző vallásfelekezetek sértő nyilatkozatok helyett a kölcsönös tisztelet- és szeretetnek bizalmát ébresztő nyelvén érintkeznének egymással!

És miért ne lehetne ez így közöttünk ker. hívek? Hiszen az Isten nem az önzésnek, haragnak és boszuállásnak, de az igazságnak, erőnek, szeretetnek és józan elmének lelkét adta nekünk is, mely szívünk érzéseit megtisztítja s ajkainkat nemes szellemben szólaltatja meg. Csak arra legyünk kiváló figyelemmel, hogy az Úrnak eme lelkét anyagi érdekeinkkel, önző törekvéseinkkel és rideg számításainkkal magunkban meg ne oltuk, el ne homályosítsuk, hanem őrizzük meg eredeti fényében és tisztaságában, hogy igazi pünkösii szellem lengjen át, hassa át, teremtsé újjá egész lelki életünket.

Azért ker. hívem, a ki eddig talán a hazugság, az ámitás nyelvén rászédted, megcsaltad embertársaidat, gondold meg, hogy az Isten szivedbe lát s végre az emberek is rájönnek hamisságodra s általános megvetés lesz osztályrészed; hidd el, hogy az igazság és őszinteség útja sokkal rövidebb út s hamarabb elvezet a szerető szivekhez, mint a furfangosság tekervényes ösvényei!

És te, a ki talán a rúgalom, az emberszólás mérgezett nyilaival nem egy sebet ütöttél a becsületes lelkeken, ne feledd, hogy minden jogtalanul okozott sérelem, minden ártatlanul kiöntött könnyesepp az égre kiált boszuért!

És ti hű és igaz keresztények, a kik a szentlélek üdvös hatásának engedve, eddig is fenkölten gondolkoztatok, nemesen éreztetek és szóltatok, őriztétek meg jellemetek tisztaságát továbbra is, hogy általatok terjedjen az igazság, szeretet és béke országa e földön. Én hiszem, ha mindnyájan így érzünk, gondolkozunk; ha mindnyájan ily szellemben és nyelveken szólunk: a szentlélek nemes tettekre buzdítja akaratunkat.

III.

A szó, a beszéd, a lelkesedés bár szép és becses tulajdonai az embernek, de mégsem elégségesek arra, hogy belőlük bár-

kinek is a valódi értékét meghatározhatjuk. „Minden fa az ő tulajdon gyümölcséről ismertetik meg“, mondja Jézus. És ez valóban úgy is van. Mert egy első virágzású fának hasznát, becsét ki állapíthatná meg, a míg gyümölcsét nem látja? Hiszen az időjárásnak egy szeszélyes fordulata, egy éjszakai fagy még virágjában semmivé teheti a várható termést.

A szó, a beszéd, a lelkesedés a mi lelki életünk fájának virágai; e szép virágokban gyönyörűségünket találhatjuk, de mindaddig, a míg gyümölcsökké nem érnek, a míg tettekké nem válnak, biztos következtetést nem vonhatunk belőlük embertársaink jellemére. Mert ki tudja, valamely váratlan körülmény folytán, holnap nem cselekszel-e éppen ellenkezőt azzal, a mit ma szép szóban és beszédben megígérsz? És ki tudja, a sors változó szelének egy hűvös érintésére a következő pillanatban nem lobban-e ki lelkesedésed lángja, mely most kebledet hevíti? Mint a fát gyümölcseiről, úgy az ember valódi értékét tetteiből ismerhetjük meg. A rossz tettek gonosz szivre, a nemes tettek nemes jellemre vallanak.

De hát mely cselekedetek azok, a melyeket nemes tetteknek mondhatunk? Nézetem szerint azok, a melyek tiszta, önzetlen lélekből származva, szent és üdvös célok szolgálatára irányulnak. Mert ne feledjük ker. hivek, hogy nem minden tett, a mit a világ szépnek és jónak nevez, egyszersmind nemes tett is.

Az elorzott kincset hiába teszed le akár a templom oltárára is, gonosz teted nem válik ezáltal nemessé: a cél nem szentesíti az eszközöket. A dúsgazdag ember, a ki mások romlásán emelkedett fel, akár ezeket áldozhat valamely szent ügy javára: látszólagos jó cselekedete nagyon is közönséges tett marad; mert sokkal több embert döntött nyomorba s juttatott koldusbotra, mint a mennyit áldozatával a közjó emelésén lendíthet. Vannak emberek, a kik azért tesznek, azért áldoznak, hogy nevök minél szélesebb körben visszhangozzék. Az ilyeneket pusztán a hiúság, a dicsvágy, a világ lelke indítja cselekvésre.“ Bizony mondom nektek, hogy elvették jutalmukat“. Vannak ismét mások, a kik apró, kevésbe kerülő szivességet tesznek ugyan embertársaikkal, de csak azért, hogy oleó jótéteményük után százszoros kamatot nyerjenek. Az ilyenek törekvését az önérdék sugallja: tettük nem nemes tett. Való-

jában tehát csak azt a cselekedetet mondhatjuk nemesnek, a mely tekintet nélkül jó barátira vagy ellenségre, vallásra vagy nemzetiségre, önzetlenül, haszon és jutalom reménye nélkül mindenkit egyaránt részesíteni óhajt a maga áldásaiban.

Itt önként merül fel lelkünkben a kérdés: hol és mikor gyakorolhatjuk nemes tetteinket? E kérdésre a feleletet megadja maga az élet. Mert a míg e földön lesz könny és fájdalom, nyomor és inség, szent és igaz ügy, addig nem fog hiányozni a tér és alkalom se a jó tettek véghezvitelére. Én nem egy ily alkalmat látok lelki szemeimmel s hála legyen a Gondviselésnek, habár nem nagy számmal, de látom az Isten lelkétől ihletett nemes szívü emberbarátokat is . . .

Amott egy férfi, a kinek egész évi termését tönkretette a jégeső és vizáradat; úgy maradt, mint a megszedett szőlővessző s kétségbeesve néz a bizonytalan jövő elé; de ime, megdobbannak, fölérznek a nemes szivek, megindul a könyörületeség mentő munkája: s a fölsegített család minden tagja hálaimát rebeg a gondviselés áldott Istenének. E jókedvü adakozókban a szentlélek, mint a könyörületeség lelke munkálkodott. Itt jön egy kis árva: szívét bú tölti el, könnyei végig peregnek arczán, hisz' egyedül, elhagyatva áll a világban; de ime, egy édes anya közelit feléje, karjaira veszi, könnyeit letörli s nyájasan szól a kis ártatlanhoz: „ne sirj gyermekem, jer velem, anyád helyett anya leszek“. Bizony mondom nektek, hogy e nemes szívü nőben az Isten lelke, mint a gyöngéd szeretet lelke megnyilatkozott. Amott az útszélen fekszik egy véresre vert, mindenéből kifosztott útas; rokonai, ismerősei közül többen látják, de ügyet se vetve rá, szivtelenül tovább mennek; azonban jó egy a többi között, a ki nem rokon, nem barát, nem is magyar, hanem idegen nemzetbeli; odanegy az elesetthez, föl-emeli, sebeit gondosan bekötözi, szállással és gyógyszerrel ellátja s míg teljesen föl nem épül, nem bocsátja el házából. Ime az igaz felebarát, kiben az irgalom lelke jótékonyan hat és működik. Amott a nevelésügy számára egy iskolát építenek közadakozásból; a vagyonosabb és tehetősebb emberek adnak a sokból sokat; azonban jön egy szegény özvegy asszony, a kinek összes vagyona csak néhány fillér, de azt kész szívvvel adja a közügy javára. Bizony mondom nektek, hogy e szegény asszony áldozata valamennyié között a legnemesebb tett, mert ő min-

denét adta. Ime az Isten lelkének munkássága ez áldozatkész nemes lélekben.

Ime egy pár alkalom, ker. hivek, a nemes tettekre útmutatásul. Többnek felsorolásával nem is fárasztom szives figyelmeteket. A kinek füle van a hallásra, szeme a látásra és szive az érzésre, megtalálja az önként a kínálkozó tért és alkalmat jó cselekedeteinek gyakorlására. Csak az a fődolog, hogy éber figyelemmel és jóindulattal kísérjük a magán- és közélet jelenségeit. És mikor egy jó alkalom kínálkozik, ne tünődjünk, ne fontolgassunk hosszasan; mert a mint egy nagy költő mondja: „A tett halála az okoskodás“. Soha se engedjük át magunkat a kishitőségnek, a csüggettségnek; mert a ki magát elhagyja, az a szentlélektől is hasztalan várja a segedelmet; de másfelől az is igaz, hogy a hol öntörekvés, pezsgő élet és elevenség mutatkozik, ott jelen van az Úrnak lelke, mely minden szent ügyet diadalra segít. Ne csüggedsz el titeket, ker. hivek, az a tudat, hogy szegénységetek miatt nem tehettek annyit, a mennyit óhajtanátok; gondoljátok meg, hogy valamint egy virágcsokor becsé leginkább attól függ, hogy kitől és milyen érzésektől kísérve kaptuk azt: úgy a nemes tett értékét is nem annyira annak nagysága, mint inkább szívünk tisztasága, lelkünk önzetlensége határozza meg. Jusson eszetekbe, hogy az első keresztények sem voltak gazdagok, de azért „foglalatosok valának javaiknak egymással való közlésében, a kenyérnek meg szegésében és a könyörgésekben“.

Imádkozzunk és áldozzunk mi is; tegyünk és munkálkodjunk csöndben, zajtalanul, de csüggedetlenül; tudván azt, hogy nemes tetteinkben az Isten lelke segít; bizva abban, hogy „a mi Atyánk, a ki néz reánk titkon, megfizet nekünk nyilván“.

Úgy van az, ker. hivek! „A mi mennyei Atyánk megfizet nekünk nyilván“. Megajándékoz minket az ő szentlelkével. Vajha e drága ajándékot megnyerve, igaz értéke szerint megudnók becsülni; vajha soha meg ne oltanók magunkban, hogymelege buzdítaná fel szívünket, ereje ihletné meg ajkainkat, hatása nyilvánulna tetteinkben, áldása láttatnék meg egész életünkön! Amen.

KELEMEN ÁRPÁD.

Az unitárius egyház felterjesztése az 1848. évi XX. t.-cz. végrehajtása ügyében.

Az 1848. évi XX. t.-cz. megalkotása őszinte örömmel töltötte volt be minden protestáns s főleg unitárius ember kebelét, miután az által nyert vallásunk törvényes elismerést egész Magyarországon. Ez örömmel kifejezést is adott az egyház képviselő tanácsa, azokban az üdvözlő feliratokban, melyeket a törvény megalkotása alkalmából az uralkodóhoz, a nádorhoz és a m. kir. miniszerelnökhöz intézett. E feliratok a hálaérzet mellett, élénken igazolják az unitáriusok hazafiasságát és szabad gondolkozását. Bizonyosságul elég a miniszerelnökhöz intézett felirat következő részlete: „Hitfelekezet nevében szólunk, de a mely távol van, hogy a sectismust az álladalom fölébe emelje. Hitfelekezet nevében szólunk, melynek erős meggyőződése, hogy a honnak hazafiak, nem felekezeti emberek kel-
lenek.“

A megalkotott törvény végrehajtására vonatkozólag szükséges intézkedések megtétele tekintetéből, az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter a protestáns hitfelekezeteket értekezletre hívta össze Pestre. Egyházunk is elküldötte volt ez értekezletre a maga követeit, a kiknek számára az egyházi képviselő tanács egy bizottság által „Utasítás“-t dolgoztatott ki, a melynek szem előtt tartásával igyekezzenek megvalósítani az 1848. évi XX. t.-cz.-ben kifejezett elvet és védeni egyházunk érdekeit.

Az adott utasításban a követek megbizattak érvényesíteni az unitáriusok álláspontját, úgy közjogi, mint az egyházi szükség fedezését és a tanintézeteket illetőleg. És pedig *közjogi tekintetben*: miután a lelkiismeret szabadsága az említett törvény által általánosságban kimondatott, részletesen is biztosítottassék az egyes hitfelekezetek önállósága és önkormányzati joga. A vegyes házasságok legyenek szabadok. A vegyes házasságoknál előforduló visszaélések megakadályozására szükséges lenne, hogy a házasságoknak mind kötése, mind felbontása az egyházi befolyás alól kivétlenül, a polgári hatóságra bizassék. Minden hitfelekezet püspökei egyenlő jogokkal birjanak. Egyik felekezet a többi felett semmi előnyben ne részesüljön. stb. *Az egyházi szükség fedezését illetőleg* mondassék ki, hogy az egyenlőséggel és viszonyossággal ellenkező azon kedvezés, miszerint egy vallás felekezet a többiek felett pártoltatván, országos és